

Feljegyzések és intézkedések a brailai magyar református népiskola „vegyes” (koedukációs) jellegének megtartását célzó akció köréből¹

A

1914 ápr. 22

A magyarországi egyetemes református konvent felterjesztése gr. Tisza István miniszterelnökhöz Koncz Ferenc brailai ref. lelkésznek az itteni magyar református népiskola vegyes jellegéről tett jelentése tárgyában, I melléklettel

ME 1914—XX—3469
(Gépfírással eredeti irat)

2028/1914 sz.

Nagyméltóságú Gróf, Miniszterelnök Úr!

Múlt évi december 29-én 7791/1913 sz. a. kelt itteni előterjesztés kapcsán a brailai lelkésznek a brailai református iskola vegyes jellegének korlátozása tárgyában tett újabb jelentését azzal a kérelemmel van szerencsém megküldeni, kegyeskedjék Nagyméltóságod tett vagy teendő nagybecsű intézkedéseiről tájékoztatni.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvántartását.

Budapest, 1914. április 22.

A református egyetemes konvent elnöksége:

gr. Dessewffy József [?] sk.
főgondnok, világi elnök.

[körpecsét:]

A Magyarországi Református
Egyház Egyetemes Konventje

Melléklet:

1914 márc. 28

Koncz Ferenc brailai ref. lelkész jelentése a magyarországi ref. konvent elnökségének az itteni magyar iskola vegyes jellegét betöltő román kultuszminisztériumi rendelet tárgyában

ME 1914—XX—26 (3469)
(Kézírással eredeti irat)

Szám: 32—1914.

Brailai ref. egyházköztség.

Méltóságos Konventi Elnökség!

Már két ízben kaptam a román kultuszminisztériumtól iskolánk vegyes jellegét a jövő 1914/15. tanévtől kezdve betiltó rendeletet. Az egyik leiratot bátor vagyok fordításban közölni: „Sz. 5782—1914. febr. 24. (6 szerint) Igazgató Úr! F. é. 20. sz. a. kelt megkeresésére válaszul értesítjük, hogy jóváhagytuk a betérjesztésében felsorolt hét növendéknek az anyakönyvbe való beíratását. Egyben figyelmeztetjük, hogy a jövő tanévtől kezdve a III. és IV. osztályok vegyes minőségben nem működhetnek tovább, mert ez ellenkezik a városi oktatás szabályzatával. Alkalmazkodni fog tehát az 1911. évi 11.548. sz. autorizációhoz, külön tantermet nyitván a fiúk, s külön a leányok számára.”

¹ A kérdés vizsgálatához l. még a magyarországi ref. egyetemes konvent elnökségének 1914. febr. 10-i felterjesztését gr. Tisza István miniszterelnökhöz a romániai magyar ref. egyházmegye az évi első félévi költségvetése tárgyában — ME 1914—XIX—1310, továbbá a romániai ref. egyházmegye részéről a koedukációs jelleg megtartása tárgyában tett jelentéssel kapcsolatos, Tiszához intézett febr. 21-i közös közös közlemény — ME 1914—XX—26 (1414). Az említett ügyel, a romániai magyar ref. egyházmegye 1914. első félévi tervzetével összefüggésben l. még az ügyre vonatkozó 1914. márc. 23-i miniszterelnökségi feljegyzést — ME 1914—XIX—1310. — Nem tartozik szorosan a tárggyhoz, de a felmerülő összefüggések miatt itt említjük meg, hogy 1914 április és május hónapjaiban hosszabb hivatalos iratváltás zajlott le Berchtold és Tisza, illetve Sándor belügyminiszter és minisztériumának rendészeti szervei között a iași-i tanítóképző intézet brassói tanulmányútjával kapcsolatban. — Vö. ME 1914—XX—3055.

A fenti sz. betérjesztésben a fennálló rendelet értelmében a román tanfelügyelő által december havában lezárt anyakönyvbe, a lezárás után jelentkezett 7 növendéknek utólagos anyakönyvelésére kértem és nyertem engedélyt. Ezzel az eddig beiratkozott növendékek száma 42-re¹ emelkedett. Újabban jelentkezett még 2. Ez mindenesetre örvendetes jelenség, Méltóságos Konventi Elnökség, tekintve, hogy a jelentkezettek többsége magyar ajkú és ref. vallású; de ez a létszám — még ha jövőre emelkedni is fog, ami igen valószínű, mivel a 3—4 évre terjedő csatornázási munkálatokat végeztető, részben magyar vállalat már eddig is számos magyar, s ezek között ref. családot is szerződtetett — mégsem lesz arányban azzal az áldozattal, amellyel 2 tanerő beállítása járna.

De tekintettel arra, hogy a vegyes jellegnek további fenntartására a múlt tapasztalatai alapján még ily létszám mellett is kevés kilátás van, amit igazol azon körülmény, hogy a kultusz-minisztérium már most szükségesnek látja a figyelmet erre felhívni, s minden kétséget kizárólag érvényt fog ezen rendeletének szerezni a létszámra való tekintet nélkül, mert a múltban is ugyanez a kormány erőszakolta ránk a kettéválasztást minden különösebb indok nélkül.

Véleményem szerint mindenesetre számolni kell a jövőben bekövetkező ilyen alakulattal, s azért tartottam szükségesnek már most jelentést tenni a Méltóságos Konventi Elnökségnek, s utasítást kérni a jövő évi költségvetések megszerkesztésénél követendő eljárásra nézve.

Ezzel kapcsolatosan bátor vagyok bármely eshetőség esetén alázattal kérni a Méltóságos Konventi Elnökséget, hogy méltóztassék a lelkészi állás beszüntetésére vonatkozó rendeletét megváltoztatni, s az iskola szétválasztása esetén az egyik csoport, — a vegyes jelleg további fenntartása esetén pedig külön tiszteletdíjra való jogosultság nélkül az iskola vezetésével továbbra is megbízni s jelenlegi állásomon megtartani.

Méltóságos Konventi Elnökség, csaknem 10 évi szerény munkásságomnak s küzdelmeimnek gyümölcsét igazán csak most élvezhetném, mikor az egyház és iskola belső békéje s fejlődése biztosítva van, s mikor a Méltóságos Konventi Elnökség kegyes jóvoltából én is kedvező anyagi helyzetbe jutottam.

Kérem azért ismételen a Méltóságos Konventi Elnökséget a híveknek e tárgyban benyújtott kérésére is tekintettel: méltóztassék ilyen értelemben dönteni, s a híveknek megelégedését a további sikeres működhetés zálogául tekinteni.

Braila, 1914. március hó 28-án
a Méltóságos Konventi Elnökségnek

alázatos szolgálója:
Koncz Ferencz sk.
ref. lelkész.

[körpecsét:]
A BRAILAI EV. REF. MAGYAR EGYHÁZ

¹ Kék ceruzával aláhúzva.